

Avauspuhe AEO-päivillä Joensuussa 1.10.2010

Arvoisat kutsuvieraat, hyvät opintopäiville osallistujat

Nämä ammatillisten erityisopettajien opintopäivät ovat vakiintuneen ja kasvaneen merkittäväksi ammatillisen erityisopetuksen foorumiksi, ammatillisen erityisopetuksen esille tuojaksi. Neljäntenä vuonna peräkkäin näille päiville kerääntyy yli 250 osallistujaa. ((Se on todella paljon, vallankin jos verrataan OPH:n viralliseen tilastoon siitä kuinka paljon meitä ammatillisia erityisopettajia toimii opetustehtävissä.))

Osallistujamäärä kertoo meidän opettajien vahvasta halusta kehittää ja kouluttaa itseämme. Se kertoo siitä, että arvostamme työtämme. Määrä on myös viesti päättäjille, me haluamme ottaa erityisopetuksen haasteet vastaan. Haasteita riittää: koko ikäluokan koulutus, työnkuvan ja oppisymppäristöjen muutokset, kehittäminen, yksilöllistäminen...

Kyllä, nämä päivät ovat meille kaikille tärkeä vuotuinen yhteenkeräävä tapahtuma, kohtaamispaikka. Näillä päivillä opimme luennoitsijoilta ja toisiltamme, vaihdamme mielipiteitä, kuulumisia, saamme eväitä työssäjaksamiseen, verkotumme. Saamme paljon arkeemme, työhömmä. (Tutkitusti)

Eittämättä osallistujien määrään vaikuttaa myös koulutuspäivien ohjelma. Jälleen kerran järjestäjät ovat koonneet ajankohtaisen teeman ympärille houkuttelevat luennot ja työpajat. Hyvinvoiva opiskelija hyvinvoivassa oppilaitoksessa on näiden päivien johtava ajatus. Mutta se on myös käytännön totuus, hyvinvoiva luo hyvinvointia, voimaannuttaa; hänellä on mistä antaa ja samalla saada. Syntyy myönteinen, nostava kehityskierre.

Tuossa teemassa tuodaan esiin ammatillisen erityisopetuksen onnistumisen, kehittymisen ja vaikuttavuuden kannalta oleellinen; hyvinvoiva oppilaitos. Siellä huomioidaan työn kuormittavuus, siellä on opettajilla johdon tuki, kannustus ja arvostus, siellä uskalletaan ja luotetaan, kehitetään avoimuuden ilmapiirissä. Hyvinvoiva oppilaitos on meidän kaikkien yhteinen tavoite.

Kesäkuussa julkaistussa tutkimuksessa (laatuun ensimmäinen ammatillisen erityisopetuksen tutkimus) ”Ammatilliset erityisopettajat oman työnsä asiantuntijoina tuotiin tutkitusti esiin meidän työmme. Kuinka me, erityisopettajat, itse sen koemme.

Meidän mielestä kuormittavinta työssämme on työn haastavuus. Haastavuutta synnyttää työn henkinen raskaus, haasteelliset opiskelijat sekä riittämättömyyden tunne erityisopettajana, ainainen kiire ja kotiin mukana tulevat ongelmat. Toiseksi kuormittavinta on erityisopetuksen organisointi. Siihen liittyviä asioita ovat erityisopetuksen suunnittelemattomuus, suuret ja vaihtelevat ryhmäkoot, epäselvä työnkuva, palkkaus, ammatillisten opintojen opetussuunnitelma erityisopetuksen näkökulmasta.

Hyvinvoivassa oppilaitoksessa näihin kuormittaviin tekijöihin voimme vaikuttaa. Sillä meidän mielestä, tutkitusti, työssä jaksamisen kannalta tärkeitä tekijöitä ovat onnistumisen kokemukset työtehtävissä, opiskelijat, esimies sekä kollegat! (Tällä yhteisellä foorumillamme: kollegat)

Hyvinvoivassa oppilaitoksessa myös hyödynnetään moniammatillisen yhteistyön mahdollisuuksia ja pystytään ottamaan käyttöön kaikki koulutuksen järjestäjän voimavarat opetussuunnitelman jalkauttamiseen käytännön toiminnaksi, ja siten opiskelijan hyvinvoinniksi. Opetussuunnitelma ja erityisopetuksen suunnitelma eivät todellakaan saa jäädä yksittäisen opettajan vastuulle. On myös

äärimmäisen tärkeää, että erityisopetuksen toteutumista koulutuksen järjestäjä seuraa systemaattisesti. Hyvinvointi paranee, kun laaditaan selkeä seurantaan, arviointiin ja kehittämiseen liityvä strategia. Silloin on mahdollista kehittää ammatillista erityisopetusta päämäärätietoisemmin ja järjestelmällisemmin yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa.

Varsinkin me pitempään mukana olleet tiedämme työmme kautta, kuinka paljon ammatillisen erityisopettajan työ on sisällöllisesti muuttunut, ”vain” erityisluokan ja -ryhmän opettamisesta monimuotoisemmaksi toiminnaksi. ”Moninaiset oppijat erilaisine, usein monine, tarpeineen tarvitsevat yksilöllisiä erilaisia ratkaisuja ja haastavat meidän toimijoiden osaamisen. Muutokset muovaavat ammatillisen erityisopettajan roolia, tehtäviä ja sisällöllistä asiantuntemusta.” Näin meidän tulee uudelleen määritellä työmme ja asemamme asiantuntijoina.

Hyvät kuulijani.

Lainaan seuraavan, mielestäni tyhjentävän asiantuntevasti kirjoitetun, asiantuntijuuttamme käsittelevän kohdan tutkimuksestamme.

”Tutkimuksen yhteenvedona voidaan sanoa, että ammatillisten erityisopettajien asiantuntijuustyön reunaehdot ovat murtuneet. Kuten laajemminkin työelämässä, ne näkyvät muutoksina niin työtä ohjaavissa periaatteissa, työtä määrittävissä rakenteissa, työn sisällöissä kuin työsuhte-ehdoissa.

Ainakin yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa asiantuntijuuden toisin määrittymisen todellisuus on jo kohdannut ammatilliset erityisopettajat. Koulutus ei takaa erityisopettajan tehtävänimikettä eikä koulutus määritä ammatillisten erityisopettajakoulutuksen käyneiden työtä itsestään selvästi. Työehdoista sopimisen siirtyminen paikalliselle tasolle on myös merkki tästä. Ammatillisten erityisopettajien on osattava kuvata omaa osaamistaan ja sen käyttöä työyhteisössä ja kyettävä jatkuvasti määrittelemään asiantuntijuutensa uudelleen. Tutkimuksen perusteella voi nähdä, että ammatilliset erityisopettajat ovat ainakin osittain kyenneet vastaamaan näihin työn sisällöllisiin muutosvaatimuksiin. Samaan hengenvetoon on kuitenkin lisättävä, että ammatillisen erityisopetuksen onnistuneisuus ei mahdollistu vain yksilötasolla tapahtuvan henkilöstön kehittymisen ja kehittämisen tai niitä koskevien hallintoratkaisujen kautta. Se vaatii myös oppilaitostasolla tehtyjä strategisia, rakenteellisia, taloudellisia ja pedagogisia kehittämistoimenpiteitä, jotta ammatillisen koulutuksen koulutuspalveluilla voidaan ”vastata sekä työelämän että yksilöiden muuttuviin ja kasvaviin osaamistarpeisiin” ja että kaikkien oppiminen mahdollistuisi siten kuin se kansallisissa kehittämissuunnitelmissa on ilmaistu ja mihin myös kansainvälisissä sopimuksissa on sitouduttu.”

Muutoksia aiheuttaa myös kansainvälistyminen, globaalistuminen. Siksi ammatillisen erityisopetuksen on lisättävä kansainvälistä toimintaansa. Itse asiassa meidän suomalaisten tulee kehittää ammatillista erityisopetuksestamme kansainvälinen vientituote. Olen saanut mahdollisuuden vierailta muutamassa Euroopan maassa (Kreikka, Hollanti, Ranska) tutustumassa niiden ammatillisiin koulutusjärjestelmiin. Jokaisessa maassa on ammattini herättänyt paljon kysymyksiä ja itse asiassa, olen saanut selvittää isännille suomalaista ammatillista erityisopetusta, sen laajuutta ja kattavuutta, sen vaikuttavuutta. Olen varma, että oikein asiat esittämällä ja verkot rakentamalla, Suomeen suorastaan tulvii opetusalan ammattilaisia selvittämään ja oppimaan suomalainen ammatillinen erityisopetus. Kyllä meidän on haettava Abilympics-kisojen järjestämistä.

Suomalaisen ammatillisen erityisopetuksen muutos, oppimiskulttuurin muutos, koko ikäluokan kouluttaminen, yksilöllistäminen. Kaikki tämä on aiheuttanut koulutuksen järjestämiseen lisää organisointia, byrokratiaa. Koulutuksen kenttään on tullut uusia työnimikkeitä, ammatteja, kuten erva ja koordinaattori ja aivan uusia koulutusmuotoja, kuten ammattistartti, valmentava 1 ja 2, ohjaavakoulutus, työammattikoulutus. Pienryhmää opettaneista opettajista on tullut konsulttoivia ja

ohjaavia. Koko toiminnan arkipyörittämisen sujumiseksi useat koulutuksen järjestäjät ovat perustaneet erityisopetusta yhtenäistämään, kehittämään ja ohjaamaan ammatillisen erityisopetuksen koordinaattorin monipuolisesti vaativan tehtävän. Jyväskylän Ammatillinen opettajakorkeakoulu on vastannut tarpeeseen ja järjestänyt 30 op ammatillisen erityisopetuksen koordinaattorin erikoistumisopinnot. AEO:n mielestä nämä ammatillisen erityisopetuksen koordinaattorin erikoistumisopinnot tulee kehittää ylemmäksi ammattikorkeakoulututkinnoksi. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto vahvistaisi ammatillisen erityisopetuksen asemaa ja arvostusta muuttuneessa ammatillisessa koulutuksessa.

Arvoisat kuulijat

Pidetään muutoksista ja uusista tarpeista huolimatta mielessämme tärkein erityisopetuksen menetelmä: (opettajan ja opiskelijan) vuorovaikutus.

”Erityisopetus ei ole vangittavissa pelkästään luetteloiksi tai malleiksi, koska oleellisinta on vuorovaikutus, joka on aina riippuvainen vuorovaikutuksessa olevista ihmisistä ja siitä ympäristöstä, jossa vuorovaikutus tapahtuu.”

Näillä päivillä saamme kollegiaalista vuorovaikutusta; luennoilla, työpajoissa, käytäväpuheissa ja iltajuhlissa.

Tervetuloa vuorovaikuttamaan ja hyvinvoimaan!